

ABONAMENTELE

Pentru Sibiu:

1 lună 85 cr., 1/4 an 2 fl. 50 cr., 1/2 an 5 fl., 1 an 10 fl.

Pentru ducerea la casă cu 15 cr. pe lună mai mult.

Pentru monarohle:

1 lună 1 fl. 20 cr., 1/4 an 3 fl. 50 cr., 1/2 an 7 fl., 1 an 14 fl.

Pentru România și străinătate:

1/4 an 10 franci, 1/2 an 20 franci, 1 an 40 franci.

Abonamente se fac numai plătindu-se înainte.

TRIBUNA

Apare în fiecare zi de lucru

INSERTIUNILE

Un șir garmond prima-dată 7 cr., a doua-oară 6 cr., a treia-oară 5 cr.; și timbru de 30 cr.

Redacția și administrația: Strada Măgărilor nr. 21.

Se prenumără și la poste și la librării.

În București

primește abonamente Ioan Bianu, profesor, București. Calea Victoriei nr. 135.

Epistole nefrancate se refușă. — Manuscripte nu se înapoiază.

Un număr costă 5 cruceri v. a. sau 15 bani rom.

PROCESUL REPLICII.

S'a împlinit!

Cel mai năpraznic verdict al preinsei ere constituționale s'a pronunțat ieri.

Agitațiunea, indignațiunea, revolta sufletească ne-a cuprins vădând că orgiile săvârșite la Cluj — nu s'a așezat.

S'a pronunțat declarațiunea de războiu contra neamului românesc, contra întregii suflări nemaghiare de pe acest pământ nefericit.

Ce alta ar pute fi cuvintele prim-procurorului: „Noi sau voi!” decât o declarație de războiu fățișe.

Dar' noi nu ne înspăimântăm, sîntem gata la toate. Primim mînușă aruncată și cu fruntea sus, cu conștiința liniștită intrăm în lupta care cu forța ni-se impune.

Este chemată acum tinerimea română universitară din patrie ca autoare a Replicii să demascheze infamia comisă și să pretindă satisfacțiune pentru insultele mărgave ce i-s'au adus.

Este chemat poporul românesc să demonstreze țerii și lumii, că la Cluj n'au șezut doi criminali pe banca acusaților, ci un întreg popor, și verdictul pronunțat este cea mai revoltătoare expresie a urei de rasă.

Este chemată biserica creștină să arete, că cele petrecute la Cluj nu sînt morală, ci desfrîu, orgie sînt ultimele svîrcoliri ale unei societăți decăzute.

E chemată Europa să constate că cele petrecute la Cluj nu sînt civilizațiune, ci barbarie, nelegiuire, crime și atentate contra luminii, adevărului și dreptății.

Eată decursul acestei zile negre:

Cluj, 31 August.

Terminându-se cu cetirea pasagelor încriminate din *Replică*, la orele 5 1/2 procesul se continuă astfel:

Presidentul: Rog pe acusatul Aurel C. Popovici să se spună în ce chip a luat parte la compunerea și răspândirea Replicii?

Declarația domnului A. C. Popovici:

Replică este opera tuturor studenților universitari români. Mă mîndresc a fi făcut parte din comitetul constituit pentru redactarea Replicii. Locuind în Graz, am fost rugat să iau asupra-mi sarcina de a co-responda cu „Institutul Tipografic”, unde am hotărît să tipărim Replică. După ce într-o adunare dela Viena a tuturor studenților am cetit și purificat materialul adunat și lucrat de noi toți, am trimis acest material la „Institutul Tipografic” spre tipărire.

Cât despre răspândirea Replicii, deși eu în Graz n'am împărțit decât puține exemplare, cel mult 70, pentru că răspândirea au făcut-o aici în țeară mai ales studenții din Cluj, Budapesta și Viena, ear în străinătate studenții din Paris, München și Bruxelles, totuși iau asupra-mi răspunderea pentru răspândire.

Presidentul: Să spună acum acusatul N. Roman rolul ce a jucat în tipărirea și răspândirea „Replicii”.

N. Roman: Am fost la „Institutul Tipografic” contabil și director executiv. Aveam puterea și respective datoria de a primi ori respinge manuscrisele, ce primiam pentru tipărire. Am primit Replică fără a crede că ea poate fi încriminată, și intru toate, atât la tipărire cât și la expedarea Replicii m'am conformat ordinului primit dela comitetul de redactare din Graz. Nu-mi aduc aminte câte lăzi am expedit, 13, câte se zice a fi fost, tot ce s'a expedit însă, prin mine s'a trimis, la adresele tot de comitetul de redactare arătate. Lui Neuzil tot eu i-am dat tipărișurile gata să le broșeze.

Procurorul, într'un ton insinuator întreabă: Cum se face, că deși n'a moștenit dela nimeni, nici dela părinți avere n'are, totuși acutatul Popovici a avut de unde să trimită 1500 fl. „Institutului Tipografic”.

Aurel C. Popovici: Mă miră insinuarea procurorului, și de sigur că dacă d-sa cunoaște cestia, atunci numai din răutate condus face această întrebare. Dar' știe toată lumea, că noi, studenții, după-ce am hotărît să scoatem Replică, ne-am adresat publicului român să contribuie la acoperirea șeselor. Și acest popor asuprit și sărac din sărăcia lui a dat aproape 4000 fl. N'aveți, pentru a vă convinge despre adevărul spuselor mele, decât să luați listele de subscripție, cam 2000 la număr, pe care le păstrez încă acasă la mine. Veți vedea acolo iscălișurile celor care au contribuit.

Procurorul zice că în „Tribuna” nu a fost vorba decât de 300 fl. Numai atâția bani s'au colectat. De unde sînt cealaltă?

A. C. Popovici: Nu-mi aduc aminte să se fi publicat nicăiri un rațiociniu despre colectă. Chiar dacă va fi fost arătat în „Tribuna” 300 fl., acestia vor fi fost banii adunați de numita toaie.

Cestia „Dipsi”.

Procurorul: Cunoști numele Tippi?

Aurel C. Popovici: Nu, acest nume nu-l cunosc.

Procurorul: Și totuși sub acest nume a apărut într-o foaie vieneză un inserat, în care se oferiau bani celor care ar scrie în foile germane articoli defăimători și calumniatori la adresa noastră a Ungurilor.

Aurel C. Popovici: Domnul procuror confundă un nume: nu „Tippi”, ci „Dipsi”, pseudonimul meu a fost pus sub un inserat, fa care nu era vorba să calumniez pe Unguri, ci căutam un om, care să colaboreze și să plaseze în foile germane articoli luminători ai cestiunii române. Cred că nu mi-se poate face un cap de acușatie pentru acest lucru. Cei care cunosc vieța publicistică și politica își vor explica, de sigur în favorul meu, această afacere. De altmintețea trebuie să observ, că aici s'a abusat de numele și încrederea mea, și că o scrisoare publicată în „Nemzet” prezentă această cestiune în lumină falsă. Scrisoarea care se pretindea a fi scrisă de mine unui Ungur anonim ce se oferă a mă servi în publicitate, era apocrifă. Ear când telegrafic am cerut o rectificare, o desmințire chiar, „Nemzet” a refuzat publicarea. De altmintețea, eu desfid pe dl procuror să arete acea scrisoare pretinsă compromițătoare pentru mine.

Dr. St. Petrovici: Onorată Curte! Am aici o declarație a studenților universitari. În fața insinuarilor foilor ungurești, ei se declară toți autori și răspânditori ai „Replicii”. Declarația lor e publicată în „Kolozsvár”. Rog să se accludă la acte această declarație, și pe baza ei, dacă procurorul drept vrea a fi, să-i tragă în judecată pe autori, ear' se nu lase numai în sarcina clientului meu gloria de a fi făcut și răspândit „Replică”.

Procurorul într'un ton insolent spune, că e poveste, pe care n'o crede nime, că studenții toți se fi făcut „Replică”, aduce elogiul chipului unitar cum „Replică” e alcătuită și trage concluzia, că „Replică” e făcută de un singur om. Și de altmintețea dînsul nu cunoaște decât 30 de iscălituri. Chiar de ar fi însă mai mulți, statul ungar are atâta sânge rece și atâta iertare față cu tinerii nevinovați, induși numai în eroare de niște miserabili, încât să nu-i deie în judecată. Nu vrea mai ales să le deie prilej să arete în străinătate, că eată, ce barbar este statul ungar: viră în temniță întreaga tinerime, floarea și viitorul națiunii române.

Se declară în contra cererii apărării. Nu e nici o nevoie, zice, ca să se accludă la actele procesului această declarație.

Dr. Petrovici protestează în contra chipului batjocoritor, în care procurorul vorbește despre tinerimea noastră: Ea este matură, ea știe ce face, ea nu poate fi dusă de nas, de

oameni miserabili, cum pretinde procurorul. Ea a făcut „Replică”, și cere a i-se recunoaște aceasta, chiar cănd consecuența ar fi temnița. Insistă pe lîngă tribunal să iee o hotărîre în privința aceasta.

Președintele mai arată o scrisoare către „Institutul Tipografic”, prin care procurorul credea a îngreuna poziția dlui Popovici. Resultă însă din această scrisoare, că studenții erau unanimi a protesta toți în contra „Răspunsului” pamflet al lui Moldován Gergely. Acusatul Popovici se adresă „Institutului Tipografic” pentru tipărirea unei declarații a studenților în contra lui Moldován Gergely. După-ce se consultă puțin cu juzii, președintele anunță, că refușă cererea apărării de a se primi la actele procesului declarația studenților.

Se dă cetire atestatelor liberate pentru constatarea moralității acusaților.

Se anunță, că cheltuielile procesului până acum s'au urcat la suma de 448 fl. 48 cr.

Ședința se suspendă pe o jum. de oră.

Rechisitorul procurorului Jeszenszky.

Închipuit, insinuant, cât se poate de provocator, cu un patos fals, cu apucături de actor rafinat, plin de ură și venin contra noastră a Românilor, desprețuitor al causei pentru care noi luptăm, — eată caracteristica vorbirii procurorului, care se mîndrește chiar în sanctuarul justiției și e întăit de toate „Maghiar”.

Din acest punct de vedere pornind, chiar în introducerea discursului seu, lung de altfel, lung și fără șir, procurorul debitează toate frazele „patriotice” de care băjbaie foile șoviniste.

Își începe acuzarea spunînd povestea predilectă a Ungurilor: Liga e de vină la toate, Liga e capul răutăților, Liga și cu Țarul Rusiei. Fără acești doi factori, studenții n'ar fi făcut Memorandumul, n'ar fi făcut Replică, nu s'ar agita, n'ar alarma Europa, ear' Români din fericita patrie maghiară s'ar simți și ei fericți. Se înțelege, că „eljenurile” au sunat îndată. Ele s'au poțentat apoi, când procurorul a început să desvoalte teoria cum noi, agitatorii ne-am vîndut Rușilor, care au să ne lîngă, care sînt barbari, ear' în Ungaria e libertate ne mai vîzută: probă că s'a putut tipări Replică. În orbirea și patima lor, Ungurii nu vîd sofișmul cu care procurorul îi zăpăcește, nu vîd că însași acuzarea sa, însuși procesul de față este o desmințire a afirmărilor procurorului. Cum? libertate, și totuși procese peste procese!

Da apoi bucuria Ungurilor, când le citează din broșura răposatului senator român Șoimescu (despre tripla alianță), care arată tirania rusească, când le citează din broșura dlui Take Ionescu, ministru, care arată primejdia ce vine, din Rusia. Este un balsam aceasta pentru auditor. Va să zică, se gîndesc ei, — sînt țeri mai barbare decât Ungaria! Uită astfel bucurios de acele pasage ale Replicii, în care se dă pe față în toată a ei golăte întreaga nelegiuire șovinistă, în care se arată că am ajuns să comparăm lucrurile din Ungaria tocmai cu stările din Rusia. Și ce falsă argumentare: procurorul se acopere cu atrocitățile din Basarabia, uită că statul rus geme sub cel mai negru absolutism, ear' în Ungaria se zice a fi constituție, a fi stat liberal, este mai presus de toate stat de naționalități, și nu național maghiar!

Continuînd, procurorul arată că e vorba de pedepsirea unui pamflet (Replică), de care nu s'a mai scris, care calumniază statul ungar și pe nația maghiară în chip criminal, mărgav, miserabil etc etc., întreg dicționarul de epetete cu care procurorul e grozav de abundant în a ne apostrofa. Afirmă că două mari crime s'au comis prin Replică: s'a atacat puterea obligătoare a legii, s'a atîțat la ură în contra naționalității maghiare! S'a atacat deci în fundamentul seu statul, sau atacat legile garante

ale existenței statului: legea despre unio și dualism, legi care garantează în același timp și existența națiunii române, garantează desvoltarea, progresul continuu al Românilor.

Se dă apoi legat să arete, negru pe alb, că noi sub domnia ungurească trăim și ne desvoltăm mai bine decât frații nostri din România! Spune că avem școale mai multe, spune că statul cheltuște anual aproape 200.000 fl. pentru desvoltarea culturală și politică a noastră. Zice că autonomia bisericăscă (metropolia dela Sibiu) Ungurii ni-au dat-o, că avem școale secundare cîte vrem, că avem o presă liberă, că față cu „unelirile fără rușine” ale „agitatorilor” nostri procurorii maghiari sînt mai mult decât toleranți, cu toate că noi abusăm într-una de libertăți: probă Replică, care e plină de expresii mărgave la adresa Ungurilor...

Ca să se arete tare, dă niște date statistice, întocmite ad hoc, date întocmai atât de puțin adevărate, pe cât de puțin e adevărată afirmarea, că dînsul obiectiv și fără pasiune își susține acuzarea. În acele date statistice se pretinde, că Români sînt o mulțime care se îngrașe din „pîne ungurească”: în slujbe de ale statului. Că Replică a desmințit acest lucru cu acte din arhive ungurești culesse, despre aceasta procurorul se face Chinez, se face a nu ști nimic. A fost mai mult ca cinic, afirmînd, că dacă vre-un Român nedreptățit se simte și alungat dela beneficiile statului, apoi aceasta e numai pentru-că noi n'am fi capabili de a învîța vre-un lucru de treabă, ca să folosim statului, și mai ales nu vrem să învîțăm ungurește, și dacă știm chiar, nu vrem să vorbim. Probă, zice el, că în privința asta Ungurii sînt marinimoși cu noi, e și faptul, că ni-se îngăduie să vorbim românește, să batjocorim legile, chiar înaintea curții cu jurați, unde eată, acușatii vorbesc în limba lor maternă!

Combătînd pasagele privitoare la alegerile pentru parlament din Replică, tăgăduiește că în Ardeal prin cens ar fi mai îngreunat dreptul de alege decât în Ungaria. Zice că legea electorală maghiară este mai bună, mai liberală decât chiar cea din România. Și pentru a zăpăci pe jurați, le descrie starea din România ca orbilă, îi face pe boieri, și peste tot, pe clasa conducătoare, mîncători de țerani. Ca să fie și element pitoresc în discurs, enarează tulburările opoziționale din 1888, afirmînd că atunci țeranii ar fi intrat în București, unde au devastat tot, au împărșiat parlamentul, au omorît pe deputați și o mulțime de asemenea adevăruri — ungurești! Mai comedios a părut însă, când a afirmat, că administrația — gendarmeria — ungurească este cea mai îngerească, că Replică a calumniat zicînd că s'ar comite în Ungaria atrocități, pentru-că, zice, nu e om pe lume care să țină mai tare la domnia legii decât Ungurul. Doar simțul constituțional și de frație al Ungurilor îl cunoaște întreaga lume...

La pasagiul „Justiția” din „Replică” observă, că acesta este ce mai ales jurații trebuie să pedepsescă. Eată de ce: în el autorul operei încriminate calumniază ce Ungaria are mai mîndru: justiția, de care păreche nu este în lume. Atît este de doimoală, de umană această justiție, încât chiar aici în Cluj s'a achitat redactorul „Gazetei”, s'a achitat faimosul Slavici! Spune aci cu cât mai aspre sînt legile din Austria, unde ziarului „Politik” din Praga i s'au făcut procese nenumărate, până-ce în intervalul de cînd curtea cu jurați dela Sibiu a fost adusă la Cluj, abia au fost osândiți câțiva inși!...

Cînd așa stau lucrurile, cînd atîta libertate li-se dă naționalităților și ele tot strigă evident că sînt criminali cei-ce strigă, că agitatorii sînt oameni fără inimă, dușmani de moarte ai statului, conspiratori ordinari și periculoși, asupra cărora statul trebuie să lovească cu toată a sa putere, să nu se acrediteze aici

credița, că în Ungaria e permis să se facă ori-ce crimă, ori că statul ungar este neputincios față cu păcătoșii agitatori.

În cazul de față — abia după aceste digresiuni procurorul intră în cestie: să vorbească despre culpabilitatea acusaților — avem înaintea-ne un agitator cu atît mai primejdios, cu cît el e tîner, cult și simpatie, e mai presus de toate iscusit, încât a reușit să umple occidental cu calumniile cele mai negre despre noi, cu cît a reușit să acrediteze la popoarele culte credința că noi am fi niște sălbatici, niște dușmani ai culturii și disprețuitori ai sentimentelor umane, o vecinică amenințare a păcii, un element care ține mereu în ferbere partea de Răsărit a Europei. Cer, zice procurorul, să se deie contra acusatului Popovici un verdict afirmativ cu atît mai ales, cu cît el caută să fugă de răspundere, caută să înșele lumea asupra stărilor de lucruri de aici, caută să amestece în afacere oameni nevinovați și naivi, numai pentru-că să se creadă că întreaga tinerime română din Ungaria ar fi în contra legilor noastre drepte, ar fi atît de perdată, încât să se arunce în lupta turbată de rasă. Ei bine, eu apăr tinerimea română de această insinuare. (Protestări în mijlocul ascultătorilor români din sală. Președintele sună clopoțelul.)

Pe acusatul N. Roman îl găsece vinovat pentru răspândire; pedepsindu-l și pe el, jurații vor statori un exemplu, prin care se va opri ca oameni de altmintețeli blânzi să se facă uneltele ai agitatorilor perversi.

Peste tot, domnilor jurați, din pasagele încriminate și cetite vă veți convinge, că e vorba nu de simple agitațiuni, ci de cele mai întinse uneliri, e vorba de o lucrare suterană ce se face nu numai pe pămîntul patriei, dar' și în străinătate. Se face cu mijloace oculte, cu bani mulți, cu rafinărie ne mai vîzută (intocmai așa a scris și „Erdélyi Híradó” cu două zile înainte. Raportorul și cu un succes pe care dacă nu-l veți paralisa prin verdictul D-Voastre, apoi azi-mîne ne putem lua adio dela cele mai sînte și mai drepte ideale ale noastre.

Aduceți-vă aminte, domnilor jurați, de cuvintele patrioților romani, îngrijați cînd au vîzut republica în pericol. Patria noastră este și ea în pericol; periclitare sînt instituțiunile legale ale țerii noastre, periclitată pacea și liniștia convenire a națiunii maghiare cu celelalte naționalități, pentru-că agitația temerară a Românilor s'a întins și la celelalte naționalități. Prin verdictul afirmativ al D-Voastră, veți stavili desfrîul și pe criminali în munca lor distrugătoare.

Fac apel la sentimentele D-Voastră de patrioți, vă conjur în numele patriei spre pieptul cărcia criminalii și-au îndreptat pumnalele lor și vă rog să-i declarați vinovați pe ambii acușatii. Și să-i declarați vinovați cu unanimitate, să nu se creadă nici în țeară nici în afară că în cestie de a ne apăra statul și naționalitatea, noi Ungurii am fi desbinați, ci să se vadă că una sîntem cu toții în a sdrobi pe dușmanii constituției de 900 de ani a noastră, pe cei-ce sapă la statul milenar maghiar, pe cei despre care istoria abia amintește cum s'au străcurat în acest stat, și eată-i azi îndrăsnite, eată-i temerari!

Nimiciți-i, declarându-i vinovați. Veți satisfăce dreptatea, vă va aproba întreaga suflare maghiară.

(Ungurii din sală au erupt earăși în aplauze și „eljen”-uri cînd procurorul și-a terminat rechisitorul și cu ochii injețiați de fanaticism s'a futors spre public, închinându-se ca un actor. Români au răspuns prin strigăte: „Trăescă studenții nostri universitari!”)

Apărarea dlui A. C. Popovici.

Făcîndu-se tăcere, ia cuvîntul domnul A. C. Popovici, pentru a rostî un cuvînt prealabil, rezervându-și pe mai tîrziu dreptul de a intra în esența cestiunii. Cu un ton sincer, cald și convingător, cu o logică

proprie iubului nostru prieten, cu verva ce 'ți-o însușiți când aperi o cauză dreaptă, acusatul a pronunțat următorul discurs ascultat fiind chiar de Unguri, cu mare atenție, de altminterea supărați, că nu vorbește ungurește.

Dle President!

Onorată Curte cu jurați!

Fără patimă și în toată sinceritatea voi vorbi în aceste momente aici unde se discută azi cauza cea mare românească și numai în a doua linie libertatea mea.

Înțelegeți bine, că poziția mea aici e foarte deficilă. Formele procesului chiar 'mi-am închis calea apărării. Am fost oprit în drum, cum și ce fel nu discut acum, pe când veniam în Transilvania pentru a mă pute prezenta la Chemarea Justiției; am fost adus aici în arest și chiar în momentul de față mă aflu încă sub supraveghere, pozițiunea mea deci ca acusat a fost mult îngreunată și nu 'mi-am putut pregăti apărarea după-cum aș fi putut-o face fiind lăsat în libertate.

Aici la jurați, unde pentru întâia-ora am onoare a mă afla, am să fac două constatări de căpetenie. întâia, că eu ca membru al unui partid ce ține se ușeze totdeauna de dreptul de a folosi limba sa națională în pertractări de felul acesteia, mă ved adus înaintea unui juriu care nu știe românește și care deci greu mă va pute înțelege dacă mă va înțelege. A doua că D-Voastră, dlor jurați, sunteți toți Maghiari, ear' eu Român și că noi ne aflăm în luptă politică în vreme-ce D-Voastră sunteți chemați să judecați, cred că este zadarnic acum să mai stăruesc a arăta cât este de deficilă poziția mea.

Di procuror suprem în discursul seu de acuză a atins multe din chestiunile legate cu Replica, foarte multe din cele care n'au nici o legătură cu dînsa, prea puține din cele însă ce privesc procesul și 'mi-a făcut mie impresia, că azi d-sa a fost mai mult „Maghiar“ decât procuror. Înțeleg aceasta, e firea ome-nească și om fiind dl procuror nu mă miră peste măsură că s'a lăsat a fi stăpînit mai mult de simțimintele de rasă decât de simțimîntul de dreptate. În discursul seu de acuză d-sa a căutat să facă impresia, că Replica s'ar fi scris și tipărit de „Liga“ din București, ear' nu de „tinerimea universitară română din Ungaria“ și cu bani dela Români din Ungaria. Ceteji însă „Replica“. Judecați cuprinsul ei și veți căpăta imediat convingerea luminoasă că nu se poate susține ceea-ce a afirmat dl procuror. Dimpotrivă din cuprinsul ei se vede că ea este o carte făcută de juminea academică, că ea este efluxul simțimîntelor tineretului nostru universitar, că ea nu poate fi cătuși de puțin operă unor irredentiști cum a zis dl procuror.

Dlor Jurați!

Nu ni-se poate face nouă Românilor de aici mai mare nedreptate, decât când sîntem aduși în legătură cu pretinsa „irredentă“ din România. Replica însăși e dovadă a acestei afirmațiuni; cartea e scrisă cu vioiciunea naturală a tineretului însă cu adevărat patriotizm și nu poate fi vorba de irredentă în relație cu opera tinerimii universitare. Eflux al politice actuale, Replica este une-ori violentă, cauza însă residă numai în politica violentă, care se face astăzi în țeara aceasta. Și apoi gîndiți-vă unde există irredentă? Ea există la Italianii din Austria, ea există la Slavii din Ungaria și Austria, ea nu există însă în Elveția, unde patru naționalități deosebite avînd fiecare în apropiere state puternice de naționalitate lor, trăiesc în cea mai perfectă armonie și nici nu cugătă măcar că ar pute mai bine trăi, separându-se unele de altele. Irredenta deci există de regulă numai la apăsăți, totuși ea la Români nu există din cauză că acestia au priceput întotdeauna importanța reală a existenței țării noastre pentru viitorul Românilor. Cercetați scrierile politice ale Românilor din vremea ultimă și veți vedea că cele mai multe cauză se întărească între necesități bunei înțelegeri între Români și Maghiari și ex-primă credința că și unii și alții au una și aceeași soarte. Dela 1866 sînt multe operele românești, care vorbesc în sensul acesta. A vorbit dl procuror despre Basarabia și a vrut să ne de exemplu de modul cum Români sînt acolo apăsați de Muscali. Așa este. Însă Muscalii nu sînt primejdie numai pentru noi Români, ci și pentru D-Voastră Maghiari și dacă din cauza antagonismului nostru atîțat neconținut de politica de maghiarizare a statului, Muscalii vor pune mîna pe ambele popoare, atunci *flere possumus, sed juvare non.* Români vîzută-au și știut-au aceasta și de aceea gîndul lor continuu a fost să îndrepte în acest sens și gîndul Maghiarilor. Sigur însă, că dl procuror a vrut numai să ne sparie când a vorbit de soartea Basarabiei, dar' și-a greșit socoteala.

S'a vorbit de „Liga“, și dl procuror a prezentat-o într'o lumină departe de cea exactă. Nu stă în căderea mea să apăr aici „Liga“. Atăta

pot să spun că, Liga nu e decât consecința „Kultur-egylet“-ului unguresc. Cine a făcut „Liga“? La aceasta gînduți-vă dl procuror? Au făcut-o în cea mai mare parte Români din Ungaria siliți să emigreze din cauza nedreptăților ce li-se făceau. Dacă ei astăzi vî supără, de ce ne faceți pe noi responsabili, răspunderea nu o poartă decât numai politica de maghiarizare violentă, inaugurată în contra noastră. La „Liga“ chiar nu veți găsi „irredentiști“, ci numai Români doritori să aranjeze antagonismul dintre noi și Maghiari. Este negreșit trist când alții trebuie să se preocupe de chestiunile noastre.

Se zice, că noi am răspîdit o carte dușmănoasă Ungariei. Cestiunea e foarte delicată, mai ales așa cum s'a pus înaintea juraților. Se vorbește mult aici de Replica, 'i-se aduc multe incriminări, dar' ea nu se discută. Dacă ar fi să se discute, atunci luați cas de cas din cele expuse într'însa, aduceți documente, lăsați-ne să aducem și noi și să facem o cercetare imparțială, dacă se va dovedi adevărate cele cuprinse în Replica, nici nu puteți a ne acuză, de se vor dovedi neadevurate, puteți și aveți dreptul să ne osândiți. Însă acum așa se discută? Procesul nostru nu se face pe temeiul de documente și în bună dreptate, nici nu ne puteți acuză.

Vorbind de cele cuprinse în Replica, dl procuror a zis despre Români, că noi cerem autonomia Ardealului ca o etapă pentru „Daco-România“. Nimic mai neexact și mai neîntemeiat! Români cer autonomia Ardealului pentru-că sînt convinși, că și ei și Maghiarii și Sașii din Ardeal, mai bine se vor arangia în această țeară, mai bine își vor vedea de afacerile lor, dacă 'și-le vor regula ei de ei, decât dacă vor rămîne centralizați direct de Pesta. D-Voastră înși-Ve, dlor jurați, știți bine, că acolo nu se cunoaște Ardealul, așa cum se cunoaște aici sau la Brașov. Cum voți dar' ca cei care nu ne cunosc să iee mai bune măsuri pentru noi, decât noi înșine? Mai e și un alt motiv pentru care noi Români înșistăm pentru autonomia Ardealului. V'am arietat deja cum petrec fericite trei-patru naționalități din Elveția. Ei bine, noi așa am voi să vedem trăind naționalitățile din Ardeal, și numai prin autonomie avem speranța, că într'o zi Români, Maghiarii și Sașii ardeleni se vor simți ca frații, și vor preferi să moară pentru țeara aceasta, decât să se alipească la alta.

Acesta e adevărul despre principiul autonomiei Ardealului înscris în programul Românilor. Când altfel se prezentă cestia, ni-se face nedreptate. Dacă am fi irredentiști, negreșit n'am cere așa ceva; atunci am dori dimpotrivă să fim cât mai apăsați, pentru-că astfel mai lesne să facem unitatea împotriva D-Voastră. Noi însă voim altceva: noi cerem numai un teren liber de dezvoltare națională.

Cât despre ajutorul Slavilor, de care earăși a vorbit dl procuror, aruncându-ni-l în față ca o acuzare, noi nu ne potrivim în pîreri cu D-Voastră Slavii din Austro-Ungarie și Balcani, pot fi pentru noi toți, cei stabiliți în părțile acestea, mormîntul dacă nu le pricepem aspirațiunile, și nu punem politica din patrie în concordanță cu aspirațiunile lor. Noi Români și Maghiarii nu sîntem nimic față cu Slavii, și nu ne este permis, dacă ne înțelegem interesele noastre și ale civilizației, să lăsăm ca aspirațiile lor să se realizeze în sens panrusist; dimpotrivă avem cardinal interes să-i facem antagoniști Rusiei. Astfel și numai astfel poate fi mîntuită patria de sigura ruină. Dar' nu prin violență îi vom face vre-odată antagoniștii Rusiei. Nu se stăpînesc astfel popoarele, și cu atît mai puțin cele slave. Depinde dela înțelepciunea noastră, ca prin libertate largă de dezvoltare națională, să le facem antagonistele hotărâte ale ideii ruse, care tinde spre Constantinopol și Triest. Când popoarele slave din Austro-Ungaria și Balcani își vor fi dezvoltat fiecare individualitatea așa, încât să constituie fiecare o individualitate, ele vor avé cel dintîiu interes să se împotrivescă panrusismului, fiindcă vor avé foarte mult de pierdut. A vorbit dl procuror despre asimilare. Ei bine, e fapt, că nu există în Europa un singur popor curat, toate sînt produsele asimilărilor seculare. Așa în vechime Romanii au fost produsul asimilărilor Sabinilor, Etruscilor, Umbriilor, Samniților cu Latini. Așa astăzi Francezii sînt rezultatul asimilării Galilor, Romanilor, și Francezilor; Români rezultatul asimilării cu coloniile romane ale Dacicilor, Slavilor, Ungurilor chiar pe alocurea; Ungurii au asimilat și ei mulți Slavi, Jasigi, Cumani, Biseni, Români. Aceasta însă e fost o asimilare naturală și care ușor se putea întîmpla atunci când nu exista nici simț național dezvoltat, nici principii constituționale moderne și democratice.

Astăzi asimilarea de stat nu mai poate isbuti; nu vedeți cum se desvoaltă individua-

litatea în popoare, cu cât mai mult ceacă cinea să li-o răpească. Arătați D-Voastră un singur cas de 2—3 secolii încoaci, când un popor 'și-a pierdut naționalitatea prin asimilare de stat. Exemplele contrare sînt însă numeroase. Polonii din Rusia deși Slavi, cu toate acestea sînt și azi Poloni ca la încorporare, numai din cauza necurmatelor încercări de rusificare. În Posen s'au cheltuit sute de milioane de cătră Bismarck pentru germanizarea Polonilor, ear' rezultatul a fost, că acestia polonizează continuu pe Germanii dintre dînșii. Astăzi nu este posibilă asimilarea decât numai amicilor insule eterogene din mijlocul unui popor compact. Astfel D-Voastră ați asimilat și asimilați pe Șabii și Slavii de pe pusele Ungariei, dar' nu ne-ați asimilat și nu ne veți asimila pe noi Români, nici pe Sërbi, nici pe Slovaci.

S'a zis și se zice, că noi am răspîdit o carte agitatoare contra statului ungar. Ar fi trebuit ca această acuzare să fie dovedită, și până acumă nici o singură dovadă nu ni-s'a adus încă și nici nu ni-s'ar pute aduce. Cartea e o carte de polemică, un protocol al luptei dintre juminea universitară română și cea maghiară, ea nu cuprinde însă un singur cas de agitație contra statului și cu atît mai puțin în contra integrității statului. Nu contra Ungariei ne luptăm noi și nici chiar contra poporului maghiar.

E vorba deci de șovinism și nu cred că toți Maghiarii sînt șoviniști. În contra șovinismului însă sîntem și în contra șovinismului cartea este scrisă.

Di procuror discutînd unele din afirmările Replicii a vrut să dovedească netemeiicia lor vorbind despre acordarea autonomiei bisericești. Este exact că poporul a sërbat cu bucurie opera baronilor Șaguna și Eötvös la Brașov, se rostiau toasturi de înfrățire maghiaro-română. Credeau atunci toți că se deschide o eră nouă de prietenie sinceră între Români și Maghiari. Ce folos însă de opera acestor înțelepți bărbăți, dacă guvernele posterioare au crezut că fac act de mare patriotizm atentînd unul după altul la baza chiar a autonomiei noastre bisericești.

Al doilea exemplu adus de dl procuror e privitor la școale. D-sa a zis că noi Români din Ungaria am avé mai multe școale primare decât sînt în România-liberă, așadar' nici o pedecă nu s'ar pune culturii românești. Nu știu dacă sînt exacte afirmările și cifrele dlui procuror, dar' chiar așa se fie, nu e un secret pentru mine, chiar unii din oamenii mai cunosători ai Maghiarilor, ca Dr. Jancsó Benedek o știu, că cultura românească s'a dezvoltat mai întăiu în Ardeal și de aici a trecut în România, dar' pe o vreme, când puterea de stat nu era concentrată în mîinile Maghiarilor. Cât despre puțința din trecut de a ne desvolta aici mai ușor ca în România, explicațiunea e ușoară. România se afla când sub Turci, când sub Muscali. Ardealul precum și Ungaria era sub Nemți, care nu puneau pedeci culturii române. Dar' dacă Români se plîng astăzi de prigonirea culturii lor, e lucru explicabil, guvernul condus de idea maghiarizării vrea să introducă limba maghiară în școalele primare, el vrea să ne instrueze copiii mici chiar într'această limbă. Contra acestei tendențe scriem și luptăm noi. Și apoi oare acum nu ni-se face un nou atentat cu salarisarea învățătorilor?

Di procuror a zis, că în România nu sînt școale străine, eu totuși cunosc școale ungurești în Sas-ut, Galați și București, noi știm că Ungurii au și societăți în București, negreșit societăți cu mult mai libere decât cele care se îngăduie une-ori Românilor să le aibă aici. În România nu e obiceiul să se reglementeze societățile. Chiar ziare au avut Ungurii în București, ziare libere bucurându-se adevă de libertate mare, cum este cea românească, belgiană, franceză ear' nu cea influențată nemțește ca cea dela noi.

Ca un argument în contra acuzării aduse în Replica contra tendențelor de maghiarizare prin kisdedóvouri dl procuror a zis că din legea kisdedóvourilor nu se va alege nimic, fiindcă o singură comună din Ardeal are un venit de peste 15 mii florini și cea comună e maghiară. De ce s'a făcut însă atunci a cea lege, dacă se știa că nu va folosi la nimic? Fiindcă ea este pentru Români pînură roșie. Ear' dacă odată o asemenea lege s'a adus, nu avem noi dreptul să ne plîngem?

Ca răspuns acuzării din Replica, privitor la prigonirea ziaristilor români dl procuror a afirmat că în 25 de ani s'a osândit numai 8 publiciști români, nu este exact, publiciștii români încep mai ales a fi urmăriți dela 1885, de când curtea cu jurați s'a mutat în orașul acesta. — De atunci avem deja peste 12 procese de presă, ear' astăzi sîntem aduși noi în proces, mîne va veni „Tribuna“, poimîne va veni „Memorandum“. Aceasta nu e prigonire? Dăr' să mă iertați: e o luptă pe vieață și pe moarte!

pe care D-Voastră o deschideți. Sîntem atunci noi cauza agitațiilor? În fine a mai vorbit dl procuror de epitetele „mongolok“ „barbárok“ pe care Replica le dă Maghiarilor. Dar' D-Voastră nu ne ziceți nouă „büdös vadolók ect“, ear' noi să nu vî zicem nimic?!

Terminînd vî spun din nou, nu căutați în cartea tineretului universitar crime. E a este efluxul politice de maghiarizare, care însă pînă astăzi n'a maghiarizat pe nimeni decît pe doi-trei indivizi, care se zic, ce e drept, mari Maghiari, dar' care mai mult vî strică decît noi, cărora ne ziceți agitatori.

Atît deocamdată. Deoarece-ce domnul procuror n'a discutat Replica cu documente, m'am mulțumit și eu să vî spun în toată sinceritatea starea de lucruri cum este în adevăr. Voiu aștepta acum cursul desbaterilor și-mi rezerv dreptul ca la ultimul cuvînt să discut cestiunea pe larg.

Scurt, însă concis și precisîndu-și bine situația, dl A. C. Popovici a făcut cea mai plăcută impresie ascultătorilor români, care l-au aplaudat în mai multe părți călduros. Înșiși Ungurii au recunoscut nu numai atitudinea demnă a acusatului, dar' mai ales puterea lui de a convinge, chipul ademinator cu care, fără a face frase de efect, el te căștigă. Așa se explică poate și faptul, că ei au tăcut învinși când Români acoperiră ultimele cuvinte ale acusatului cu strigăte de: „Să trăească Popovici!“

Tălmăcirea.

Tălmăciul Lehman Robert încearcă a tălmăci, a resuma discursul de apărare al acusatului. Spune că numai „în nucleu“ fi este o puțință să facă aceasta.

Vîzînd acusatul, că în ce chip 'i-se stlcește discursul, declară că nu mai stărue să-i fie tălmăcite cuvintele, deoarece-ce așa cum se face această tălmăcire, nu-i este spre nici un folos. Ține în același timp să constată din nou, că prin felul de a se face acest proces, acusaților le este peste puțință să se apere. Cere a se trece în procesul verbal această declarație.

Pledarea apărătorului Dr. Stefan Petrovici.

Onorat tribunal! Onor. jurați! Încă dela început declar, că nu mă întind la discutarea cestiunilor politice care nu se pot rezolva înaintea unei curți cu jurați. Aceasta cu atît mai mult, cu cît convingerea mea este, că astfel de cestiuni politice nu se pot discuta și cu atît mai puțin rezolva aici. Dacă totuși me provoc la partea politică a unor puncte din acuză, o fac aceasta pentru-ca să le pot aduce în legătură juridică cu unele părți ale acuzei. Înainte de a o face aceasta îmi iau libertatea a reflecta la unele observări ale dlui procuror.

În ce privește „Liga“, nu mă simt chemat a face nici un fel de enunțaiune înaintea acestui onor. tribunal, din motivul că întrebarea aceasta este de domeniu curat cultural care în partea ei politică numai pe calea internațională se poate discuta.

Voiu răspunde însă la aceea ce s'a zis despre charta alăturată la „Replica“. S'a zis anume că prin cea chartă, ne arătându-se că în Basarabia ar fi Români, s'ar dovedi că scopul Ligei ar fi ca să împace, să câștige grația Țarului și astfel cu ajutorul Rusiei Ardealul să 'i-se smulgă Ungariei, să se alăture la România, și astfel să se înceapă formarea unei Daco-Români. Totodată vreau să desmint în același timp afirmarea, că „Replica“ ar fi făcută pe bani rusești, dar' acusatul v'a arătat cu acte de unde s'au luat banii pentru tipărirea Replicii. A rîsturnat deci afirmarea procurorului, întocmai după-cum nefondată este și acuzarea că noi am conspira. Privitor la aceasta numai atîta voese să constat, că Români nici-odată revoluțiune politică n'au înscenat, și prin urmare foarte necorect a fost din partea dlui acusat public, când a afirmat aceasta în numele Ungurilor, mai ales că e știut, că numai Ungurii au înscenat revoluțiunii politice. Tot așa în ceea-ce privește pe Ruși: îmi aduc aminte din istorie că nu Români, ci Ungurii au fost aceia, care au chemat pe Ruși în țeară. Afirmarea procurorului că am avé de gînd să formăm o Daco-Românie, și că pentru ajungerea acestui scop pe de o parte descriem în colorii false națiunea maghiară înaintea străinătății, să o discredităm, ear' pe de altă parte am turbura spiritele poporului român, toate acestea sînt afirmațiuni nedrepte și care n'au nici o basă reală. (Între ruperi, șgomot, rîsete la publicul maghiar.)

În ceea-ce privește cestia bisericilor noastre, a răspuns pe deplin clientul meu. Eu mă voiu opri la cauza școalelor. S'a zis că în România sînt azi mai puține școale populare ca la noi (românești). Nu discut nici această cestia, pentru-că într'o acuză de

caracter atît de apropiat ca cea de față, nu poate fi vorba de alte țeri, ci numai despre noi, și mai departe fiindcă dacă ar încăpe vorba despre aceasta, am pute cu același drept lua ca exemplu alte state, unde stările sînt incomparabil mai bune decît la noi. Constat însă, că școalele nu le-au înființat maghiarimea, ci noi, din propria noastră putere, după-cum trebuie să observ, că Maghiarii și statul nu sînt același lucru: doar' trăiesc și nemaghiari în acest stat. Și dacă cu toate-că ni-s'au pus pedeci, și noi am înființat atâtea școale, putem cu dreptate întreba, că ce număr mare de școale am avé, dacă statul ni-ar fi ajutat și dacă nu ni-s'ar fi pus atâtea pedeci.

Privitor la subvenționarea școalelor din partea statului declar, că n'am nici o cunoștință, că statul ar subvenționa școalele noastre cît de puțin. Și chiar unde cheltuește pentru vre-o școală între Români ridicată, o face cu scopul mărturisit de a maghiarisa. Apoi noi nu putem deloc să fim mulțumitori pentru asemenea ajutor.

A binevoit domnul acusat public să aminteașă de școalele noastre medii, zicînd și aceea, că la universitățile maghiare am avé catedră de limbă română. Căutînd esența lucrului, n'are drept, fiindcă deși noi le știm acestea, aspirațiunile noastre merg mai departe, și nu ne îndestulim cu atâtea, ci ca unii care sîntem în relație coordinată cu Maghiarii, pretindem ca să fim împărțaiți în proporție convenită. Făcîndu-se provocarea la școalele medii, ni-se spune căte gimnasii avem noi aici. E drept, că avem gimnasii, însă cauză de a ne plînge totuși există, fiindcă aceste nu s'au înființat în timpurile din urmă, sub Maghiari, și fiindcă D-Voastră voiti să nimiciti și puținele școale medii de care mai dispunem. Al doilea gravamen al nostru este că statul nu ridică școale medii pentru noi, că nu se respectă legea, care dispune, că în ținutele locuite de Români, să se ridice școale medii românești. Ear' al treilea gravamen, că nici pe banii nostri nu ne lasă să ne ridicăm școale medii. Probă casul dela Caransebeș.

În ceea-ce privește legea despre kisdedóv-uri, adaug numai atîta, că faptul în sine ilustrează situațiunea, fiind scopul aceste legi maghiarizarea noastră, care provoacă lupta pe vieață și moarte între Români și Unguri.

S'a zis privitor la curtea cu jurați și la procesele de presă, că sînt un bagatel procesele care s'au întentat după aducerea juriului dela Sibiu la Cluj, zicînd că numai în opt casuri s'au judecat delict de presă. Dar' numai „Tribuna“ a avut 10 procese! Tot așa au fost condamnate aici alte foi. Și apoi dacă Austriaci au condamnat și confiscat de atâtea-ori ziarul „Politik“, este aceasta un cuvînt ca D-Voastră meru să ne citați pe aici? E evident că juriul de aceea l'a strămutat aici, ca acusații în tot casul să fie osândiți. Neputînd fi aici vorba despre numărul celor osândiți, ci numai despre aceea, că pe drept sau nedrept au fost osândiți? Părerea mea e, că pe nedrept, fiindcă se știe încât au fost influențat juriul de foile maghiare, — care în ajunul fiecărui proces de presă influențau și influențează pe jurați.

De altminterlea e destul să reflectez numai la broșura lui Kosztenszky pentru a se in vedera cum față cu agitațiile ungurești procurorii nu întreprind nici un pas, ci arestează numai pe publiciștii români.

Tot așa, de notorietate publică e, că noi Români nu sîntem reprezentați în parlament. Deci Replica și în acest punct a afirmat un adevăr, pe care dl procuror prin nimic nu l'a putut rîsturna.

Cea mai nefondată și totdeodată pentru noi batjocoritoare afirmație este, când procurorul vrînd să arete că stăm pe basă șubredă și criminală cu programul nostru politic, afirmă că la 1848 pe Câmpul-Libertăți mareașă adunare ar fi fost o adunătură de gură-cască. Protestez contra acestei afirmări îndrăznește, după cum nu pot lăsa să nu mă ridic în contra explicării ce dl procuror dă pasivității politice noastre. Ea ni-s'a impus prin împrejurările nenorocite politice create nouă de cătră regimul unguresc.

Și în acest punct Replica a spus un adevăr.

Ear' cît despre acuzarea formulată cu atîta patimă, că clientul meu ar fi comis crimele de a fi tăgăduit dreptul obligativității legii și a ațîțării la ură în contra naționalității maghiare, observ numai atîta: nu numai clientul meu a lucrat la Replica, ci această operă este a tuturor studenților universitari, care n'au atacat legea, ci un criticat-o numai, ceea-ce după cod chiar este o esențială deosebire.

E ciudată apoi apucătura dlui procuror a acuză Replica și pe clientul meu, venind cu diferite date pretinse din vieață publică a României. Las că aceste date sînt de con-

testat, pentru-că numai dl procuror a putut să audă că în România „naționalitățile” sînt teribile asuprite și că Ungurilor de acolo nu li-s'ar da drepturi de a ridica școale în Brăila. Dar e știut, că ei au școală și în București, că au societatea lor, au avut o foaie. Și apoi se nu se uite, că România este stat național, că acolo nu poate fi vorba de „asuprirea naționalității maghiare”, pentru singurul cuvînt că nu există această „naționalitate”, ci există numai cîtiva Unguri, îm-prăștiati pe ici pe colo, pe care însă nimenea cu nimic nu-i supără!

De altmintearea cine cunoaște stările de lucruri din România și evenimentele mai recente de acolo, de sigur va zîmbi de po-zeciunile cu care dl procuror a delectat publi-cul relatându-i despre România lucruri în-chipuite.

Faptul apoi, că dintre Români nu sînt decît 6 care știu ungereste, nu răsfoară încă aserțiunile Replicei că aici se duce o campanie de maghiarizare dintre cele mai în-verșunate. Dar noi vedem zilnic cum statul ex officio așa zicînd, vrea să maghiarizeze și cum ia la goană pe toți căți nu vor să re-cunoască folosul maghiarizării. Tăgăduind acest folos, Replica n'a tăgăduit obligativitatea legilor, ci a combătut o tendență care și după părerea clientului meu este periculoasă toc-mai pentru existența statului, pe care dl pro-curator își ia aerul de a-l apăra cu atîta foc.

Și apoi chiar cazul adus cu catedrele universitare române pentru a dovedi că la Pesta și Cluj limbii române i-se dă teren nu ne convinge oare pe noi Românii despre aceea, că și acestea sînt pentru a ne ademini, pen-tru a masca o tendență, cînd știut este că una dintre aceste catedre ați dat-o unui in-divid, care este o nealță a maghiarizării. Sinceritate, eată ce nu vedem noi nicăiri!

Îmi place a crede, că dnii jurați se vor fi convis chiar din pasagele încriminate, că autorii nu au vrut să agite pe Români în contra națiunii maghiare: doar Replica s'a făcut mai ales pentru străinătate, ci că e vorba aici de o luptă ce se poartă între cele două tinerimi. Din luptă ese însă lumina și dreptatea, pe care, socot, nu jurații printr'un verdict afirmativ ar pute să le nesocotească.

Cer deci achitarea clientului meu, vî conjur să nu uitați că nu lui numai i-se poate înscrie ca merit de a fi colaborat la o lucrare care a avut aprobarea lumii culte, că nu el a răspîndit această Replica, al cărei succes poate să vă supere, dar' nu puteți tă-gădui că împrejurările nenorocite sînt isov-rul acestei Repliei.

Și cred că nu înspre sanarea rēului poate fi, dacă D-Voastră ați declara vinovat pe acusat. (Va urma)

Perchisiție domiciliară la dl Aurel C. Popovici după condamnare.

Ieri ce trenul de după ameazi a sosit dl A. C. Popovici împreună cu doamna d'el. La locuința au fost așteptați de prim-procurorul, căpitanul orașului, șeful de poliție, judele de instrucție și alți doi impiegați, care i-au înma-nuat o hârtie, prin care se orînduește perchisițiunea fiindcă se presupun în pozițiunea d-sale „hârtii”, acte și co-res-pondențe contrare statului”. Perchisițiunea s'a cercetat totul mesele, biblioteca, scri-nele, paturile, dulapurile, podul, pivnița, numai că n'au cercetat și hainele de pe locuitori.

Dl A. C. Popovici li-a prezentat toate actele „comitetului tinerimii” care a dat Replica și listele de sub-scripțiune și colectate făcute pentru tipărirea Repliei. Toate acestea le-a luat comisiunea cu sine.

Probabil că această perchisiție s'a făcut în urma declarațiunii și invitării d'ni Popovici la Cluj, că nu „Liga” a făcut și tipărit Replica, ci tinerimea universitară a scris-o și poporul a dat banii.

Protest

contra

SĚLBĂTĚCILOR DIN TURDA ȘI ORADEA-MARE.

Un amic al foii noastre ne trimite în numele mai multora următorul protest:

Furia hunică, adică politica maghiară, a explodat la Turda și Oradea-mare.

Turdenii sînt cismari bādărani dedați a face așa — dar' Orādānii? Ei! Orādānii nu sînt toți cismari, da sînt Unguri. Prin ei a început a se vĕdi ura ungerescă. Vĕd sĕrmanii cā visul nu li-se împlinește, Românii nu se maghiarizează; Românii Romāni rĕmān. Asta-i pricina!

Pituk Bĕla nebunul a fost numai pri-lejul. Șĕ cum e furia hunică! Sparge, rupe, sbiară, urlă, insultă și — fură!

Au spart case, reședința episcopescă și chiar biserica, casa lui Dumnezeu. N'au cruțat institute culturale, n'au cruțat vĕduve sau

orfani, n'au cruțat moderați, nici chiar pe canonicul Lauran!

Caracteristic!

Și se nu fim prea înțelepți. Sĕ nu zicem, că canalia, pleava, gunoiul orașului a făcut-o. Nu! Au făcut-o Maghiarii. Nu ministri, drept! Dar' ce a fost? N'a fost oare o executare a vestitei axiome pro-poveduită de domișorul Kosztenszky Gĕza:

„În luptele naționale nu există îm-păcări!”

„Ele nu se pot sfîrși decît cu deplină învingere, cu deplină nimicire!”

Aceasta a fost aprobată, lăudată de mi-nistrul de interne, dl Hieronymi.

Aceasta a fost teoria, explodarea praxa. Aceasta a fost premisa, explodarea con-clusia. Cine primește premisa trebuie să primească și conclusia.

Caracteristic!

Oradea-mare a bătut, a sdrobot, a des-frumșețat reședința episcopului M. Pavel, care nu demult a dat 10.000 fl. pentru în-frumșețarea acelu oraș.

Maghiarii din Oradea-mare au bătut casa canonicului Lauran, care ungereste s'a gîndit și simțit pînă acum, ungereste a scris prin „Magyar-Állam” și „Nagy-Várada”, ignorînd pînă acum toată presa românească.

Orādānii au spart „Institutul” în care sub conducerea canonicului Lauran s'a cultivat, pe contul limbii românești, limba maghiară.

Foarte caracteristic!

Politica maghiară de pînă acum vrea nimicirea celorlalte națiuni. Nimicirea noastră. Aceasta este, a fost, ultima țintă a politicii maghiare de pînă acum. Pentru aceasta se luptă.

„Țintă nebună”. „Luptă deșearță”.

Dar' înzadar! Ea Maghiarii ne vrea. Cine nu se face Maghiar tot nu e prietenul ei. Nu-i destul să fii moderat, ea te vrea negat. Nu-i destul să-i dai degetul cel mic, ea-ți cere mîna întregă, pe tine întreg.

Cine nu se deosește pînă la dejosirea lui Moldován Gergely și a lui Pituk Bĕla, nu scapă de explodările ei furioase.

Sĕ și-o însemne Românii moderați d'ela Orade.

Politica maghiară de pînă acum e îm-păgănită. Ea are un idol, de D-zeul cel ade-vĕrat și-a uitat.

Tot ce nu se închină acelu „idol” e dușman în ochii ei, demn de a fi persecutat. Ea a atacat bazele creștinismului, adevĕruri fundamentale ale legii noastre creștine. Explodarea acestei politici a atacat chiar biserica, locașul sfânt al lui Dumnezeu și pe slujitorii ei, urmași ai apostolilor. Cine nu-și aduce aminte de persecuțiunile creștinilor din primele veacuri?

Sĕ și-o însemne preoții romāni!

Sĕ protestăm sus și tare contra acestor explodări, contra acestei politici.

Sĕ protestăm — și sĕ învĕțăm din ele.

Insuflețirea creștinilor din primii secolii sĕ ne însuflețescă.

Verdeața celor mai verzi Romāni sĕ ne învie și întărească!

Protestăm sus, ca pînă la ceruri sĕ pă-trundă glasul sufletului nostru revoltat și Eu-ro-pa toată sĕ se umple de cuvintele noastre de protest.

Unul pentru toți.

Cut, 26 August 1893.

Cutenii.

Spicuri din foile maghiare.

Toate foile din Cluj ce ne sosesc astăzi publică per extenso în locul prim rapo-rul despre procesul Repliei. „Kolozsvár” nu-mai cu acest proces se ocupă în numărul în-treg, asemenea și „Erdélyi Híradó” și „Ellen-szék”, toate se bucură că s'a dat o satisfacție strălucită societății și guvernului maghiar pentru bîrfelile impertinente cu care au um-plut Românii lumea. Dar' toate poticnesc cînd raportează că la sfîrșitul procesului, di-mineața la 5 oare cînd s'a publicat sentența, d-na Popovici care a asistat la întreaga de-batere — s'a adresat cîtră Românii asis-tenți „Nu vĕ temeți, dreptatea e cu noi, ea trebuie să învingă”.

„Pesti Hírlap” are articol de fond „Replica d'acoro-mănă”. Se înțele cîntecul cel vechiu. Libertatea cea mare și in-dolența nejustificabilă a Maghiarilor poartă vina la toate. O fi, o fi, dar' nu se prea fac bu-catele!

Conține apoi un raport de 5 coloane despre proces. Raportul tendențios scris.

„A Honvéd”, publică tabloul episco-pului Pavel în colori sub titlul „Episcopul trădător de patrie”. Textul e adecuat acestui titlu.

„Magyar Hírlap” începe a prinde minte în comentarul procesului Repliei zice: E irelevant că de judecă sau ba pe

acei oameni. Și dacă fi de judecă ce în starea actuală a lucruri-lor e probabil — nici cu un pas nu se duce înainte rezolvarea ces-tiunii românești. Vindecarea cangrenei nu o ajunge guvernul prin condamnarea Popovici-eștilor. Scenele obvenite în decursul per-tractării de azi, cele vre-o câteva în-căierări sînt ca și toate afa-cerile naționale foarte penibile.

„Budapesti Hírlap” publică articol prim și raport de 8 coloane despre procesul Re-pliei. Pune vina pe indolența statului ma-ghiar, și pretinde ca procesul Repliei să nu se pertracteze ca proces de presă, ci „lesă maiestate”. Mare înțelepciune! E interesant pasagiul care spune că actul de acuză așa cum e, a fost mai înainte la con-siliul de ministrii.

Tot „Budapesti Hírlap” batjocorește într'o notiță pe Dr. V. Lucațu care se află încă în Pesta. Spune că „Maghiar valahisat, că atât se nu știe o vorbă românească și Lucațu ar fi fost profesor de limba și lite-ratura maghiară și îi pune în vedere, că dacă s'ar reîntoarce earăși la limba maghiară ne-greșit l'ar face metropolit la Blaj.

Și încă ce?

„Pesti Napló” publică raport de 10 coloane despre procesul Repliei, dar' fără comentari.

„Egyetértés” se îmbată cu apă rece într'un lung prim-articol despre procesul Re-pliei.

Eată între altele ce slobode în vileag: „Întădever dacă opiniunea publică a Euro-pei ar urmări cu atențiunea meritată mersul pertractării de azi și ar compara cu obiectivitate liniștită conținutul Repliei, țînuta acușărilor și a apĕrătorilor cu desfășurările basate ale acușei: ar fi destul, că Europa sĕ se convingă despre miserabilitatea intrigilor țesute contra națiunii și statului maghiar și a rolei „Ligei” și agitatorilor valahi d'ela noi care stan în serviciul ei.

Cum se nu!? credeți D-Voastră că și Eu-ro-pa a mîncat ciapa cioarei?

CRONICĂ

Transferări. Albert Schissel, can-celist la judecătoria cere, din Blaj, a fost transferat în aceeași calitate la cea din Ocna-Sibiului și Ioan Szöllösy, cancelist la judecătoria cerc. din Murĕș-Ludoș în aceeași calitate la cea din Bistrița.

Mersul holerei. În cele din urmă 24 nare s'au constatat următoarele casuri de ho-leră: În comitatul Szabolcs 7 casuri, 2 decese; Maramurĕș 60 casuri, 15 decese; Sătmăr 13 casuri, 6 decese; Solnoc 25 casuri, 12 decese; Bichiș 1 cas, 1 deces; Ugocea 1 deces; Heves 5 casuri, 2 de-cese; Zemplin 1 deces; Bereg 7 casuri 5 decese; Borsod 2 casuri, 1 deces; Sol-noc-Dobăca 14 casuri; Cojocna 5 ca-suri, 8 decese; Caraș-Severin 1 cas și în etul. Tĕrnavei-mici 1 cas. În ve-derea lățirii tot tot mai mari a holerei, mi-nistrul de interne a avisat municipiile ca școalele prin părțile bătute de holeră sĕ nu se dechidă decamdată.

SERVICIUL TELEGRAFIC

al „TRIBUNEI”.

Tășnad, 1 Septembrie n. (Tele-gramă part. a „Tribunei”). Balul din Tășnad a fost fixat pentru 3 Septembrie a fost oprit de autoritate în ultima oară și fără motiv, deșĕ se concesi mai înainte. Aranjierii.

Budapesta, 1 Septembrie n. În cursul celor din urmă 24 oare, s'au ivit în 14 comitate 145 îmbolnăviri și 81 morți de holeră. În Budapesta 1 cas letal. În Ó-Besce și Petro-voselo poporul a vrut să împedece cu de-a sila autoritățile a aplica mĕsuri de desinfectare. Ieri, în Ó-Besce, cînd era sĕ fie înconjuraț casa unde a murit o fe-mee de holeră și cadavrul ei transportat, poliția a fost împedecată a o face de o imensă mulțime; 15 gendarmi s'au re-pezit într'ajutor, dar' proprietarul casei Kovács îi primii înaintea porții cu coasa amenințînd că va măcelări pe ori-cine se va încerca a pătrunde în casă; și a dat o lovitură într'un gen-darm care a împușcat mort pe Ko-vács. Poporul vrĕnd a da năvală în contra gendarmului a fost împraștiat. E temere de noue turburări.

Strigoniu, 1 Septembrie n. Un mare hierarch s'a pronunțat că Maies-tatea Sa Împĕratul și-a dat deose-voala pentru a se înainta camerei pro-iectul de lege despre căsătoria civilă.

Economie.

Importul în Germania. Ministrul de comerț ungar a adresat cu data de 19 c. camerei comerciale din Brașov următoarea depeșe telegrafică: Drept rezultat cunoscut pînă acum al negocierilor ce au avut loc în privința certificatelor de proveniență cerute de cîtră autoritățile germane pentru mărfurile importate dela noi în Germania, împărtășesc camerei, pe basa încunoștințării din urmă ce am primit dela dl ministru de externe comun, că după-ce procedura observată de cîtră ofi-ciile vamale germane în această privință s'a dovedit de rătăcită, aceleași oficii vamale au fost îndrumate, ca pentru transporturile noastre sĕ nu ceară certificate de proveniență. Pro-voc deci camera, ca să comunice fără amî-nare aceasta celor interesați. Dealtfel per-tractările privitoare la regularea definitivă a procedurii ce trebuie observată în viitor sînt încă în curs, și despre rezultatul aceloră voi vesti fără amînare camera. Pentru mi-nistrul: Reiszig, secretar de stat.”

Piața cerealelor din portul Brăila.

Operațiile efectuate în 16 August v. 1893
N. V. Sasu lui Frații Cucl. & Nih. grău 2350 hect. 9.45 lei. N. V. Perlea lui I. Mil-las & Fiu grău 1630 hect. 8. lei. P. D. Vanvuri lui Weing & Etling, grău 4450 hect. 7.20 lei. N. Catzighera lui Weing, & Etling, grău 5520 7.35 lei. C. Dimitriadi lui A. Kirschen, grău 5070 hect. 7.26 lei. C. Dimi-triai lui A. Kirschen, grău 4700 hect. 7.26 lei. J. J. Paspatti lui Christoforato fr. grău 1370 hect. 6.50 lei. A. Lombardo lui I. Mil-las & fiu, grău 2150 hect. 8.40 lei. A. Carantino lui H. Goldenzveig, orz 2000 hect. 5.15 lei.

Cereale sosite.

Pe apz: grău 23.400 hect., por. 38.500 hect., orz — hect., sĕcară — hect., fasole — hect.
Pe uscat: grău 6500 hect., porumb — hect., orz — hect., sĕcară — hect., fasole — hect., meu — hect.

Prețul mărfurilor

Piața din Sibiu. D'ela 1 Septembar n. Grău, fru-mos 76 pînă 80 chilo d. 5.20 pînă 5.60, grău mestecat 70 pînă 74 chilo d. 4.10 pînă 4.70, sĕcară 70 pînă 74 chilo d. 3.60 pînă 4.—, orz 62 pînă 66 chilo d. 3.20 pînă 3.60 ovĕs 42 pînă 48 chilo d. 2.30 pînă 2.80 cucuruz 70 pînă 74 chilo d. 3.70 pînă 4.10, mĕlaiu 78 pînă 82 chilo d. 4.— pînă 4.50, cartofi 68 pînă 70 chilo d. 1.50 pînă 1.70 sĕmĕnță de cânepă 49 pînă 50 chilo d. 5.— pînă 5.50, mazĕre 76 pînă 80 chilo d. 4.— pînă 5.—, linte 78 pînă 82 chilo d. 7.50 pînă 8.50, fa-sole 76 pînă 80 chilo d. 3.60 pînă 4.—, de pĕsat grău 100 chilo d. 16.60 pînă 16.80, fĕină nr. 1 d. 15.80, fĕină nr. 3 d. 14.80, fĕină nr. 5 d. 12.—, slănină 100 chilo d. 54.— pînă 56.—, unsore de porc d. 58.— pînă 60, sĕn brut 100 chilo d. 20.— pînă 22.—, țĕu de luminii d. 38.— pînă d. 34.—, luminii tur-nate d'el sĕu d. 38.— pînă d. 40.—, săpun d. 20 pînă 30.—, țĕu 100 chilo d. 1.60 pînă 2.—, cânepă d. 32.— pînă 35.—, lemne de foc uscate m. cub. d. 3.25 pînă 3.50, spirit p. 100 l. % 54— pînă 57 cr., carnea de vită chilo 50 cr., pînă 62, carnea de vițel 43 pînă 56 cr., carnea de porc 44 pînă 48 cr., carnea de berbec 30.— pînă 32 cr., ouă 10 cu 18 pînă 20 cr.

Tîrgul de rimători în Steinbruch. În 30 August a. s'au notat: ungeruși bĕtrāni grei — cr. pînă — cr., de mijloc — cr. pînă — cr., ungeruși grei tineri 42.5 cr. pînă 48.— cr., de mijloc 43.— cr. pînă 44.— cr., ușori 49.— cr. pînă 50.— cr., marfă țĕrănească grea 46.— cr. pînă 47.— cr., de mijloc 47.— cr. pînă 48.— cr., ușoară 47.— cr. pînă 43.— cr., românești, de Bakony, grei — cr. pînă — cr., transito grei — cr. pînă — cr., transito de mijloc — cr. pînă — cr., transito sĕr bești grei 49.— cr. pînă 50 — cr., transito de mijloc 49.— cr. pînă 50 — cr., transito ușori 47.— pînă cr. 48.— cr.

Călimdarul țilei.

21 August (2 Sept.) 1893.

Italian: Apost. Tadeu

Gregorian: Absolon

Soarele: răsare 5.53 apune 6.13

Buletin meteorologic.

Sibiu, 1 Sept. n. 10 oare dimineața.

Observată	Diferența din preiut	Temperatura după Celsius	Maximul și minimul de temperatură	Direcția vîntului
715.0	+7.3	+9.4	+3.00+12.6	NV

Din țeară 30 August n. 8 oare dimineața.

Stațiunile	Presiun. atmoș. în mm.	Tempera-tura Celsius	Vîntul	
			direcția	țîria
Budapesta	757	+ 18.4	V	4
Sătmăr	757	+ 17.1	SO	3
Cluj	758	+ 16.0	V	1
Orșova	—	—	—	—
Arad	757	+ 17.0	S	3
Panciova	756	+ 18.4	N	5

Bursa de mărfuri din Budapesta dela 30 August n. 1893.

Sămînțe	Călitătea per hec.	Prețul per 100 chilogr.		Călitătea per hec.	Prețul per 100 chilo	
		dela	pînă		dela	pînă
Grău	74	—	—	75	—	—
Băntăneșt vechiu	74	—	—	75	—	—
Grău dela Tisa	74	—	—	75	—	—
Grău „Pesta”	74	—	—	75	—	—
Grău de Alba-Reg.	74	—	—	75	—	—
„Bacica”	74	—	—	75	—	—
Grău ung. de Nord	74	—	—	75	—	—

Sămînțe, vechi ori noue	Solu	Călitătea per hec.	Prețul per 100 chilogr.	
			dela	pînă
Sĕcară	—	—	70—73	6.— 6.1—
Orz	de nutreț de vînareț de bere	—	60—62 62—64 64—66	5.60 6.15 6.60
Ovĕs	—	—	39—41	7.90
Cucuruz (porumb)	băntă. de alt soi	—	75	4.70 4.80
Meiu	—	—	—	—
Hrițcă	—	—	—	—

Mărfi pe termen.	Grău	Cucuruz	Ovĕs	de toam. de primă. Aug.-Sept. Maiu-Iun de toamnă de primăv.	Preț per 100 chilogr.	Preț per 100 chilogr.
—	—	—	—	—	7.55 7.76 4.65 5.07 6.52 6.54	7.77 4.66 5.09 6.54 6.54

Produse diverse	Solu	Cursul	
		dela	pînă
Sem. de trif.	Lucernă ungerescă roșie rafinat dela Pesta dela țĕară svĕntată afumată	46.— 63.— 38.— 54.—	64.— 68.— 38.50 54.60
Slănină	—	—	47.— 47.50
Sĕn	—	—	52.— 53.—
Prune	—	—	39.— 40.—
Lictar	slavon, nou bîntăneșe brută galbină străcunată de Rosenau brut	—	30.— 32.— 16.— 16.50
Miere	—	—	18 50 19.—
Ceară	—	—	—
Spirit	—	—	—
—	Drojdiițe de spirit	—	—

Cursul pieței din Sibiu.

Din 1 Septembrie n. 1893.
Hărtie-monetă română Cump. 9.83 vĕnd. 9.90
Lire turcești 11.— „ 11.00
Imperiali 10.— „ 10.05
Ruble rușești 1.29 „ 1.31

Bursa de Budapesta.

Din 30 August n. 1893.
Renta de aur ung. 6.— 115.75
„ „ hărtie „ 5% 93.85
Împrumutul căilor ferate ung. 126.—
Amortisarea datoriei căilor ferate de Ost ung. (1-a emisiune) 122.—
Amortisarea datoriei căilor ferate de Ost ung. (2-a emisiune) 100.50
Bonuri rurale ung. 95.—
„ „ croate-slavone 97.50
Obligațiunile desp. regalilor 99.75
Împrumut cu premiu ung. 145.50
Losuri pentru regularea Tisei și Seghedin 141.—
Renta de hărtie austriacă 96.25
„ de aur austriacă .

